

Waar Hiphop het Nederlands theater ontmoet

- Likeminds op weg naar professionaliteit -

Likeminds bestaat uit jongeren met diverse culturele achtergronden die opgroeiden in Amsterdam Zuidoost. Onder begeleiding van professionele makers, waaronder schrijver Rob de Graaf en regisseur Marcus Azzini, schrijven en spelen ze voorstellingen die inzicht bieden in de belevingswereld van jongeren. Kiki Rosingh beschrijft de historie en groei van dit gezelschap, dat op weg is naar professionaliteit.

Kiki Rosingh

'Weet je wat me dope lijkt. Dat je via internet kunt zien hoe dooie mensen wegrotten. Hoe de jukbeenderen langzaam naar voren komen en hoe de huid eroverheen vertroebelt. Hoe je de haren beetje bij beetje ziet loskomen van het hoofd en hoe je als het een beetje meezit de maden uit de neuskleppen tevoorschijn ziet komen.'

Het is zaterdag 9 april 2005. Drie leden van Stichting Likeminds - Nasrdin Char, José Klaase en Chiron Holwijn - zitten samen met toneelschrijver Rob de Graaf in een klein kantoortje aan de Amsterdamse Nieuwezijds Voorburgwal. Allen buigen ze zich over een rommelige stapel papieren, druk bezig een nieuwe voorstelling te schrijven.

CEL: Zo gaat het stuk heten, en over leiderschap en anarchie moet het gaan. Nasrdin Char draagt zijn pas geschreven monoloog voor op een verhuisdoos. Binnenkort verhuist Likeminds naar een groot pand in de Westerparkbuurt. De groep is het kleine kantoortje aan de Nieuwezijds inmiddels ontgroeid. Likeminds is steeds verder op de grote weg naar professionaliteit.

Culturele isolatie in Amsterdam Zuidoost

Stichting Likeminds werd vier jaar geleden opgericht door Adeiye Tjon, Glen Faria, Melvin Faria en Jarrod Francisco, allen opgegroeid in Amsterdam Zuidoost. De initiatiefnemers besloten een culturele stichting in het leven te roepen om de sociale en culturele isolatie van jongeren in hun buurt te doorbreken. Feit is dat in het stadsdeel Zuidoost het opleidingsniveau en het slagingspercentage van de jeugd, veelal van allochtone afkomst, aanzienlijk lager ligt dan in andere delen van Amsterdam. Volgens Likeminds ligt de oorzaak hiervan in het ontbreken van sociale en culturele instellingen en daarmee het gebrek aan culturele participatie. De oplossing zou vanuit de jongeren zelf moeten komen. Door een combinatie van performance en *community-work* stelt Likeminds zich ten doel, onder begeleiding van professionele theatermakers, zogenaamde 'Bijlmerjeugd' op te leiden tot veelzijdige podiumkunstenaars. Naast het opleidingstraject zou hen geleerd worden les te geven aan andere leeftijdgenoten in de vorm van 'peer-education'. Volgens directeur Jarrod Francisco heerst er onder veel jongeren, zowel van allochtone als autochtone afkomst, een grote behoefte aan een alternatief, cultureel opleidingstraject naast het reguliere aanbod van de kunstopleidingen. Likeminds wil zich daarom ook vooral richten op die groep, die overloopt van creativiteit, maar via de normale weg van de toneelschool niet in het theater wil of kan belanden:

'De eerste vijf Likeminds-leden waren jongeren die in hetzelfde jongerencentrum kwamen. Aan die vijf heb ik gevraagd of zij nog vrienden hadden die ook nog wilden schrijven en acteren. En zo is het ontstaan. Omdat er vaak wordt gezegd dat jongeren geen mening hebben over belangrijke zaken, wilde ik in de eerste

voorstelling laten zien dat jongeren wel degelijk nadenken over problemen in de wereld. Ook al gaat het vaak over gympies, meisjes en dansen, dat wil niet zeggen dat ze niet nadenken over de andere dingen die om zich heen gebeuren.'

Hiphop als cultuur waar beeld, muziek, taal en dans samenkomen

Voor de vier initiatiefnemers van Likeminds heeft de hiphopcultuur gewerkt als een methode om een ambitie te ontwikkelen en uit het isolement te raken. De hiphop -en 'urban' cultuur is op dit moment een belangrijk bindmiddel voor jongeren van verschillende achtergronden en milieus. *'Hiphop is happening'* en neemt de laatste jaren een steeds belangrijker plek in binnen de jongerencultuur. Hiphop videoclipen verschijnen steeds vaker op de muziekzenders. In steeds meer uitgaansgelegenheden wordt hiphop gedraaid en ook steeds meer autochtone jongeren uiten hun interesse voor de hiphopmuziek en 'urban' cultuur.

Hiphop is voor veel jongeren echter meer dan alleen een vorm van muziek. Het is een cultuur waar beeld, muziek, taal en dans samenkomen. Een uitingsvorm, waar berichten uit de samenleving en persoonlijke statements op een directe wijze worden gecommuniceerd. Een manier van leven, met een eigen jargon, eigen helden en een eigen kledingstijl. Door de opbloei van hiphop in Nederland, lijken steeds meer allochtone jongeren zich een plek in het muzikale of culturele veld te kunnen verwerven.

Kruisbestuiving met professionele makers

Likeminds wil hierbij, geïnspireerd door de hiphop en 'urban' cultuur, functioneren als *'een steen die de rimpeling veroorzaakt in de vijver der podiumkunsten'*, staat geschreven in het ambitieuze beleidsplan. De output van de stichting is daarbij tweeledig: talentvolle jongeren worden begeleid door professionele theatermakers (schrijvers, regisseurs, choreografen), wat resulteert in voorstellingen die een combinatie zijn van creatieve ideeën van de jongeren zelf en de kennis en ervaring van professionele makers. Het professionele circuit wordt hiermee, op haar beurt, geïnjecteerd met ideeën en vormen van jongeren van verschillende culturele achtergronden. De jongeren zelf verspreiden hun kennis weer onder andere jongeren, door bijvoorbeeld workshops op scholen te geven.

Een eerste resultaat van deze kruisbestuiving was de voorstelling *No Escape*, die Likeminds in 2002 maakte. In de aanloop hiervan volgden de Likeminds jongeren schrijfworkshops bij gerenommeerde toneelschrijvers als Don Duyns en Oscar van Woensel. Onder begeleiding van dramaturg Liet Lenshoek schreven zij vervolgens de speelttekst voor *No Escape*. Persoonlijke verhalen over de eigen belevingswereld; de 'struggle for life', de ideale toekomst, de versmelting en botsing van verschillende culturen en het worstelen met de materiele overvloed. *No Escape* werd een geëngageerde jongerenvoorstelling, onder regie van Sophie Hoeberechts, over de grote twijfels van het leven met als centrale vraag: hoe verbeter je de wereld als je toch in je Nikes wilt blijven lopen en bij Mac Donalds wilt blijven eten? *No Escape* ging in première in de [Nes]theaters. Ter aanvulling op de voorstelling gaven de Likeminds-leden workshops op verschillende Amsterdamse scholen, waar zij de scholieren leerden eigen toneelteksten te schrijven, zoals zij dat zelf eerder van de professionele schrijvers hadden geleerd.

Naast geregelde optredens op festivals en evenementen, uiteenlopend van het Oosterparkfestival tot Paradiso en Bitterzoet, maakte Likeminds een jaar later een

tweede avondvullende voorstelling: *Mac Beth*. Hierin combineerden zij, opnieuw onder de regie van Hoeberechts, de originele tekst van Shakespeare's *Macbeth* met eigen teksten. Het resultaat werd een kruising van poëzie en straattaal, van Shakespeare en rap. Het geraamte van Shakespeare's klassieke koningsdrama bleef, maar werd opgevuld met de belevingswereld van de moderne jeugd.

Van Hiphop naar Celine Dion, *CEL* als stap naar professionaliteit

De laatste voorstelling van Likeminds, *CEL*, ging op 7 juni 2005 in theater Frascati in première. Voor deze voorstelling werd een alliantie aangegaan met toneelschrijver Rob de Graaf en Teatro-regisseur Marcus Azzini. Vooraf aan de repetitietijd ging een zes weken durend schrijfproces, waarin Rob de Graaf met drie leden van Likeminds een tekst ontwikkelde rondom de thema's leiderschap en anarchie. Aan de drie kersverse schrijvers werd de opdracht gegeven om na te denken over wat er gebeurt wanneer een groep van vijf jongens in een beklemmende situatie tot elkaars gezelschap wordt veroordeeld. En hoe die jongens, die elkaar al te lang en te goed kennen, reageren wanneer zij worden geconfronteerd met een nieuwkomer. De schrijvers ontwikkelden, onder begeleiding van Rob de Graaf, een tekst waarin al deze facetten aan de orde kwamen. Variërend van lange, overpeinzende monologen over angst en eenzaamheid tot korte, nietszeggende dialogen over boter en bier, kwamen de leden tot een tekst die moeiteloos overging van oppervlakkige jongerenpraat naar een diepere gedachtegang. Geschreven in drie verschillende, elkaar afwisselende stijlen en uiteenlopend van een relaas over de geweldigheid van het computerspelletje 'Mortal Combat': '*die shit is dope! Gruwelijk gewoon*', tot een gevoelige monoloog over de eigen onzekerheid: '*Ik probeer gewoon een punt te maken, maar het lukt me niet. Weer niet.*', lukte het Likeminds een tekst te schrijven over de dwang van het collectief en de gevolgen die dat met zich meebrengt.

Regisseur Marcus Azzini dook vervolgens met deze rauwe speeltekst - samen met de drie schrijvers en twee aanvullende Likeminds-acteurs - acht weken lang in het repetitielokaal in de Westerparkbuurt. Na veel discussie over leiderschap en anarchie werd de speeltekst uit elkaar getrokken, door elkaar gemengd en getransformeerd tot een gefragmenteerde voorstelling, waarin een nieuwkomer de structuur binnen de gevestigde groep omver werpt en zelf langzaam de macht grijpt, totdat hij een te groot 'gevaar' voor de groep wordt, men terug verlangt naar de oude structuur en er een allesverdovend schot klinkt.

Marcus Azzini besloot in deze voorstelling de jongerentaal te laten voor wat het is. Zo maakte hij van '*dope*' gewoon '*geil*' en liet de acteurs, in plaats van breakdancen op hiphop muziek, opsluiten in een veel te kleine kamer volgestouwd met zwart geverfd Ikea meubilair. De acteurs moesten het doen zonder petjes, grote T-shirts en afgezakte broeken, en werden van top tot teen gehuld in pikzwarte kleding. Op de achtergrond klonk ook geen Snoop Dogg of LL Cool J, maar de nieuwste cd van Celine Dion.

Het benadrukken van de verschillende culturele achtergronden van de acteurs gebeurde louter door het vertellen van 'foute' moppen in een van de scènes: '*Waarom mag een neger niet met een Marokkaan trouwen? Dan krijgen ze kinderen die te lui zijn om te stelen*', grapte acteur Nasrdin Char. Maar is zo een mop ook 'fout' als het uit de mond van een Marokkaan of Surinamer komt? Het publiek kon een lach toch niet onderdrukken. *CEL* werd een voorstelling met een soms wat zware

thematiek die, door de afwisseling van diepgang met oppervlakkigheid, toch over het geheel geestig en luchtig bleef.

De voorstelling bleek zowel in de smaak te vallen bij de reguliere, wat oudere theaterbezoeker, als bij de 'urban' jongeren. Ondanks de steeds verder groeiende professionalisering, streeft Likeminds haar doelgroep niet voorbij. Vanaf oktober 2005 speelt *CEL* op diverse scholen. Aan de scholieren zal in nagesprekken en workshops de vraag worden gesteld hoe zij de druk van een groep ervaren en hoeveel zij bereid zijn van zichzelf op te geven om bij een groep te horen.

Likeminds is met *CEL* opnieuw een stap dichterbij het professionele theatercircuit gekomen, en ontvangt inmiddels subsidie van het FAPK en de Stichting Doen. De ervaringen met Duyns, Van Woensel, De Graaf, Hoeberechts en Azzini brengen zij terug naar Amsterdam Zuidoost. Maar de bestuiving is wederzijds, want De Graaf weet inmiddels wat 'dope' betekent en Azzini heeft met *CEL* een nieuwe doelgroep voor zich gewonnen.

Feit is dat de Stichting Likeminds, met haar voorstellingen en optredens, steeds opnieuw bewijst een bron van culturele inspiratie te zijn voor de Amsterdamse multiculturele jeugd. De voorstellingen lopen vol, het publiek is jong, zowel autochtoon als allochtoon, en de mailinglijst groeit en groeit. Maar hoeveel verder werkt de kruisbestuiving eigenlijk? Hoe groot is de rimpel die Likeminds in de vijver der podiumkunsten veroorzaakt? Zal de multiculturele aanhang van de Likeminds jongeren ook naar de volgende voorstelling van Azzini komen? Zullen zij naar Teatro's *De Val* gaan en net zo enthousiast reageren? Zullen ze daarna misschien de stap naar de Stadsschouwburg maken en het werk van Ivo van Hove volgen? Zullen we ze tegen komen op het Holland Festival? Of moeten de Likeminds acteurs, op hun beurt, misschien wel de eigen hiphop achtergrond opgeven om ook de aandacht van de culturele elite te winnen? Zou dat het ultieme doel moeten zijn?

Voorlopig laten ze Celine Dion in ieder geval nog even voor wat het is. Afgelopen weekend stonden de Likeminds-leden op de Amsterdamse Uitmarkt met een zelfgeschreven rap.

Kiki Rosingh heeft zojuist de masteropleiding Dramaturgie aan de Universiteit van Amsterdam afgerond. Voor *CEL* was zij werkzaam als regieassistent van Marcus Azzini. Daarnaast is Rosingh dramaturg bij het jonge gezelschap 'De Vrienden van de Dansmuziek'.